

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 10 februari 1914 kl. 12 m.

Utlåtande, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Enligt § 4 i den för bankoutskottet gällande instruktion har utskottet att undersöka och granska riksbankens tillstånd och huru densamma styrd och förvaltd blivt, och bör utskottet därvid med synnerlig uppmärksamhet följa de fullmäktiges åtgärder, som avse metalliska kassans upprätthållande samt myntutväxlingens fortgång och bestånd. Sedan utskottet numera fullgjort detta uppdrag, får utskottet avgiva berättelse över den verkställda granskningen.

För granskningens verkställande har utskottet tagit del av *dels* fullmäktiges i riksbankens allmänna och särskilda protokoll för tiden från och med den 15 januari 1913, intill vilken dag ansvarsfrihet beviljats för deras i protokollen antecknade beslut och åtgärder, och till början av innevarande års riksdag, *dels* de av vederbörande revisorer avgivna berättelser om verkställd granskning av riksbankens såväl huvudkontors som samtliga avdelningskontors i orterna förvaltning under år 1912, *dels* ock fullmäktiges med utskottets memorial nr 1 till riksdagen överlämnade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning år 1913, ävensom de av styrelserna för riksbankens avdelningskontor i avseende å dessa kontors förvaltning under samma år lämnade redogörelser.

I fråga om metalliska kassans ställning, sedelutgivningen, in- och utlåningsrörelsen ävensom övrig verksamhet vid riksbankens huvud- och avdelningskontor samt vid Tumba bruk tillåter sig utskottet att för en närmare kännedom om hithörande förhållanden hänvisa till de utförliga sifferredogörelser, som lämnats i de berättelser, vilka avgivits av riksdagens revisorer och riksbankens fullmäktige, liksom i utskottets förut till riksdagen avlätna memorial nr 1.

Å sin utlånings- och övriga rörelse under år 1913 har riksbanken erhållit en vinst av kr. 8,801,084:09, nämligen:

	Å riksbankens egna kapital.		A avbetal- ningslåne- fonden.		Summa vinst år 1913.		Summa vinst år 1912.		
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
Vid huvudkontoret	5,119,385	68	120,424	26	5,239,809	94	4,311,164	40	
„ kontoret i Göteborg	413,403	89	98,501	96	511,905	85	441,822	07	
„ „ „ Malmö	657,223	—	28,419	33	685,642	33	644,699	48	
„ „ „ Falun	7,424	58	9,044	41	16,468	99	9,658	97	
„ „ „ Gävle	231,795	49	5,542	02	237,337	51	130,028	58	
„ „ „ Halmstad	34,490	51	13,040	53	47,531	04	14,541	86	
„ „ „ Härnösand	83,426	18	9,287	43	92,713	61	58,253	80	
„ „ „ Jönköping	51,690	76	29,463	75	81,157	51	75,726	89	
„ „ „ Kalmar	44,668	—	11,171	61	55,839	61	36,618	94	
„ „ „ Karlskrona	34,261	44	23,059	48	57,320	92	35,477	38	
„ „ „ Karlstad	73,855	77	6,086	43	79,942	20	75,034	39	
„ „ „ Kristianstad	55,872	89	10,242	85	66,115	74	44,767	65	
„ „ „ Linköping	127,602	30	26,769	72	154,372	02	83,276	34	
„ „ „ Luleå	21,872	03	36,286	08	58,158	11	49,692	40	
„ „ „ Mariestad	107,947	74	6,216	69	114,164	43	71,161	77	
„ „ „ Norrköping	113,306	41	14,691	06	127,997	47	112,149	67	
„ „ „ Nyköping	136,808	28	3,847	55	140,655	83	85,789	16	
„ „ „ Sundsvall	250,703	12	13,387	99	264,091	11	183,774	71	
„ „ „ Umeå	79,546	07	19,189	57	98,735	64	76,894	70	
„ „ „ Uppsala	159,993	34	24,397	37	184,390	71	143,979	63	
„ „ „ Visby	47,031	35	25,717	29	72,748	64	73,641	64	
„ „ „ Vänersborg	12,883	91	4,498	21	17,382	12	6,149	97	
„ „ „ Västerås	51,346	35	3,135	28	54,481	63	31,694	05	
„ „ „ Växjö	50,113	58	5,532	17	55,645	75	7,087	27	
„ „ „ Örebro	250,937	09	10,125	39	261,062	48	236,504	31	
„ „ „ Östersund	12,308	74	13,104	16	25,412	90	46,605	50	
	Kronor	8,229,898	50	571,185	59	8,801,084	09	7,086,195	53
Avgår förlust år 1912									
i Falun	kr.	5,737:	33						
i Halmstad	„	14,310:	66						
i Vänersborg	„	3,162:	43						
i Växjö	„	5,092:	01				28,302	43	
	Kronor	8,229,898	50	571,185	59	8,801,084	09	7,057,893	10

1:o.

I den till utskottet hänvisade, av riksdagens revisorer den 30 november 1913 avgivna berättelsen angående riksbanken hava revisorerna under § 60 anfört följande.

Ang. tiden för företagande av inventeringar.

Enligt §§ 9, 10 och 11 i gällande stadgar för tjänstgöringen vid avdelningskontoren ålåg det styrelsen eller vissa densamma ledamöter att å närmare angivna tider företaga inventeringar av kontorens låne- och säkerhetshandlingar, kassabehållningar m. m.

Vid sina förut omförmälda besök vid åtskilliga avdelningskontor ävensom på grund av därom införskaffade uppgifter hade revisorerna uppmärksammat, att ifrågavarande inventeringar vid många av kontoren under år 1913 anstälts å eller omkring *samma dagar* av resp. kalendermånader.

Revisorerna, som förmenade att dessa inventeringar, då de återkomme på nästan bestämda i stället för så mycket som möjligt skillda dagar, väsentligt förlorade det värde, de skulle i kontrollavseende innebära, hade fördenskull ansett sig böra å förhållandet fästa uppmärksamheten.

Enligt vad utskottet inhämtat, har vederbörande deputerad redan i skrivelse den 19 april 1911 anmodat verkställande styrelseledamöterna vid avdelningskontoren tillse, att ifrågavarande inventeringar icke verkställdes på bestämda dagar eller bestämd del av månaden utan gjordes oregelbundet.

Med anledning av vad revisorerna nu anfört har vederbörande deputerad i skrivelse den 12 december 1913 anmodat verkställande styrelseledamöterna tillse, att föreskrifterna i förenämnda skrivelse noga iakttoges; vilket utskottet ansett sig böra för riksdagen

omförmäla.

2:o.

I § 61 av sin förenämnda berättelse hava revisorerna vidare omförmält, hurusom enligt cirkulär till riksbankens kontor den 23 mars 1911 fullmäktige föreskrivit, att, därest tjänsteman i riksbanken verkställde radering eller annan utplåning av vad i bankens räkenskaper blivit infört, detta skulle anses och behandlas såsom fel i tjänsten, ävensom att, om genom misstag vid något tillfälle oriktig bokföring ägt rum, det orätt inskrivna skulle överstrykas och de rätta bokföringspos-

Ang. radering och ändring vid bokföring.

terna ovanför det felaktiga inskrivas, därvid borde i kanten antecknas dagen för ändringen och den persons chiffer, som verkställt densamma.

Vid omförmälda besök vid några av riksbankens kontor hade revisorerna iakttagit, att i några fall, då överstrykningar i böcker förekommit, sådan anteckning med angivande av dag och chiffer ej verkställts.

Revisorerna funne det önskvärt, att ifrågavarande föreskrift noga efterföljdes.

Även i detta avseende har vederbörande deputerad i sin ovanberörda skrivelse den 12 december 1913 erinrat om angelägenheten av att gällande föreskrifter noga iakttoges; vilket utskottet ansett sig böra för riksdagen

omförmåla.

3:o.

Ang. C. E.
d'Orchimonts
växeltransak-
tioner vid kon-
toret i Göte-
borg.

Revisorerna hava vidare i § 62 av sin förevarande berättelse anført, att vid läsning av fullmäktiges protokoll för år 1913 revisorerna iakttagit, att, enligt anmälan från styrelsen för kontoret i Göteborg, rådhusrätten därstädes den 3 maj 1913 i konkurs försatt Göteborgs magasinsaktiebolag, konsuln C. E. d'Orchimont, aktiebolaget fröodlingens fröhandel och handlanden H. C. Kindberg ävensom att handlanden Napoleon Nygren med firma Nap. Nygren & C:o den 13 samma månad jämväl försatts i konkurs.

Enligt uppgift från nämnda kontor hade riksbanken den 30 april 1913 hos dessa personer och firmor fordringar till sammanlagt belopp av 230,200 kronor på grund av växlar.

Med anledning af framställningar från styrelsen för kontoret i Göteborg, däruti meddelats att riksbanken tillskyndades förluster på grund av dessa växeltransaktioner till följd av svikliga åtgöranden, hade fullmäktige beslutit, att till åtal skulle anmälas d'Orchimont för bedrägeri samt Kindberg och Nygren för delaktighet i bedrägeri samt att talan skulle föras mot dessa personer ävensom mot styrelseledamöterna i Göteborgs magasinsaktiebolag arkitekten C. G. Rapp och handlanden Sten Laurenius för brottsligt förfarande mot borgenärer.

I enlighet härmed hade efter stämningar å förenämnda personer ansvars- och ersättningspåståenden mot dem framställts inför Göteborgs rådhusrätt, där rättegång härom nu påginge.

Revisorerna, som ansett anledning föreligga att taga närmare kännedom om ifrågavarande växeltransaktioner, hava genom två bland sig utsedda delegerade vid kontoret företagit särskild undersökning beträffande dessa transaktioner; och hava revisorerna i sin berättelse lämnat en fullständig redogörelse i ämnet, till vilken utskottet tillåter sig hänvisa. Revisorerna anföra i berättelsen slutligen följande:

»Sedan revisorerna sålunda haft tillfälle att granska d'Orchimonts växelaffärer med riksbanken, hava revisorerna vid bedömande af dessa affärer, sedda under hela den tidsföljd de fortgått, kommit till den uppfattningen, att riksbankens styrelse vid kontoret i Göteborg därvid icke på ett tillfredsställande sätt fullgjort sin skyldighet i överensstämmelse med stadgandet uti § 29 mom. 1 bankoreglementet, att med avseende å varje sökt växeldiskontering med noggrannhet tillse, att riksbankens säkerhet i varje fall betryggas samt att för vinnande av detta ändamål förskaffa sig alla de upplysningar, som kunna inverka på omdömet om gäldenärens ställning och förmåga att i allo uppfylla ingångna förbindelser.

Största ansvaret för kontorsstyrelsens underlåtenhet i nämnda avseende faller emellertid på tiden före det förvaltningsår, som nu är föremål för granskning. Vid sådant förhållande hava revisorerna funnit vad i ärendet förekommit ej böra föranleda någon särskild åtgärd från revisorernas sida.»

Utskottet finner visserligen de av revisorerna omförmälda förhållandena vid kontoret i Göteborg särdeles anmärkningsvärda, men då den av revisorerna anmärkta underlåtenhet, vartill kontorsstyrelsen kan anses hava gjort sig skyldig, till största delen faller på tiden före det förvaltningsår, varom nu är fråga, har utskottet icke ansett vad i ärendet förekommit böra föranleda någon särskild åtgärd från utskottets sida utan endast velat förhållandet för riksdagen

omförmåla.

4:o.

I övrigt har utskottet i den av Riksdagens revisorer avgifna berättelsen ej funnit några uttalanden, som påkalla särskilt yttrande från utskottets sida.

Riksdagen
revisorer
berättelse.

5:o.

Ang. till-
styrkan av
ansvars-
frihet.

Efter granskning av riksbankens räkenskaper för år 1912 hava Riksdagens senast församlade revisorer i sin därom avgivna berättelse meddelat, att vid riksbankens förvaltning under den tid, granskningen omfattat, revisorererna, utöver vad i berättelsen särskilt omförmäls, ej funnit något att anmärka eller erinra, samt att de för sin del ansåge, att ansvarsfrihet borde fullmäktige beviljas.

De revisorer, som, valda af Riksdagen, granskat avdelningskontorens i orterna förvaltning år 1912, hava likaledes i sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för kontorens styrelser, och enär utskottet vid den nu verkställda undersökningen och granskningen av riksbankens tillstånd och huru densamma styrd och förvaltrad blivit, funnit, att fullmäktige med nit och omsorg handhaft sitt uppdrag, får utskottet hemställa,

att ansvarsfrihet må fullmäktige i riksbanken beviljas *dels* för förvaltningen under år 1912 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna, *dels ock* för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 15 januari 1913 till och med den 14 januari innevarande år.

Stockholm den 10 februari 1914.

Pa bankoutskottets vägnar:

I. VON STAPELMOHR.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

Af första kammaren: herrar *von Stapelmohr, Wallenberg, Carlberg, Ekman, Hedenstierna, Holmquist, Trapp, och Forss*; samt
av andra kammaren: herrar *Wijk, Henrierson, Vahlquist, Söderberg, Juhlin, Olsson* i Blädinge, *Carlson* i Herrljunga och *Berg* i Munkfors.